

Aktstycket

Medlemsblad för Folkrörelsernas arkiv i Örebro län

Verksamhetsberättelse för år 1997

Nikolaigatan 1898. Från Sällskapet Gamla Örebros arkiv.

Möten

Styrelsen har under året haft fyra sammanträden. Årsmötet hölls den 18 mars på Garphyttans industrimuseum. 73 organisationer hade sänt ombud till mötet och totalt var drygt 90 personer närvarande. Efter årsmötet höll Folkrörelsernas arkivförbunds ordförande *Bertil Jansson* ett anförande om industrihistoria. Dess titel var Fabriken – ett kulturarv. Kaffe ser-

verades av industrimuseets medlemmar och Garphyttans dragspelsgille inramade Janssons föredrag med några klassiska dragspelsmelodier.

Organisation

Arkivet är medlem i Folkrörelsernas arkivförbund, Föreningen Bergslagsarkiv, Örebro läns idrottshistoriska sällskap och Föreningen Liv i Sverige.

Yvonne Bergman är styrelseledamot i Folkrörelsernas arkivförbund. *Yvonne Bergman* och *Göran Henrikson* är ledamöter i arkivförbundets internationella kommitté.

Bo Fransson är ledamot i Folkrörelsernas arkivförbunds ADB-grupp och representerar arkivförbundet i Riksarkivets sk NAD-råd, där frågor om den Nationella Arkivdatabasen behand-

Arkivets styrelse

Arbetsutskott

Ordförande	Thord Strömberg, Lokalhistoriska Sällskapet i Örebro län
Vice ordförande	Bo Zetterlund, Örebro läns bildningsförbund
Sekreterare	Göran Henrikson, arkivchef, adjungerad
Kassör	Inger Martinsson, Örebro läns bildningsförbund
	Ingvar Andersson, Sveriges Blåbandsförbund
	Ragnar Åberg, Örebro kristna samarbetsråd

Övriga

Stig Bergström, Örebro läns idrottshistoriska förening
 Lars Elestig, Örebro läns LO-distrikt
 Ingrid Gustafsson, Studieförbundet Vuxenskolan i Örebro län
 Anna Kajsa Persson, Askersunds Föreläsningförening
 Lasse Sjöberg, Örebro läns landsting
 Britta Molin, Örebro kommun

Suppleanter

Kerstin Gunnarsson, ABF Örebro län
 Helge Hagberg, Örebro socialdemokratiska arbetarekommun
 Sören Klingnéus, Västernärkes hembygdsförening
 Gunilla Lindholm, Örebro kommunaltjänstemannaförening
 Hans Lundell, Karlskoga bildningsråd
 Magnus Riseby, Folkpartiet i Örebro län
 Britta Hammarbacken, Örebro läns landsting

Revisorer

Ordinarie

Lennart Andersson, Studieförbundet Vuxenskolan i Örebro län
 Lilian Wistrand NBV, Örebro län

Suppleanter

Christina Håll-Björk, Örebro läns hyresgästförening
 Björn Hagel, Örebro ABF-avdelning

Valberedning

Sammanställande Ulla Nyström, LO-sektionen Örebro
 Göran Henrikson, adjungerad
 Ingegärd Lindblad, Moderata kvinnoföreningen i Örebro
 Ingrid Svedlund, Hallsbergs socialdemokratiska arbetarekommun

las.

Göran Henrikson är ordförande för Madli Kurdves minnesfond för nordiskt och baltiskt arkivsamarbete. Henrikson är också ledamot i Föreningen Bergslagsarkivs styrelse och medlem i redaktionen för årsboken Bergslagsarkiv. *Yvonne Bergman* och *Bo Fransson* är revisorer i föreningen.

Göran Henrikson är ledamot i Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv.

Medlemmar

Medlemsutvecklingen har, i förhållande till föregående år, som gav 40 nya medlemmar, stagnerat. Antalet medlemsorganisationer var vid årsskiftet 1997/98 443 stycken.

De 9 nya medlemsorganisationerna är: PRO Handels, Vintrosa centeravdelning, Karlskoga lokalavdelning av MHF, Rönneshytta metodistförsamling, Caravan club of Sweden, Närkes skogskarlar klubb, Rädda barnens lokalförening Karlskoga-Degerfors, Nora biologiska förening, Lions International, distriktsråd 101 B.

Samtidigt har 8 organisationer försvunnit, de flesta genom nedläggning eller uppgående i annan organisation. Dessa är: Lerbäckes södra centeravdelning, Lerbäckes södra CKF-avdelning, Almby blåbandsförening, Karlskoga västra PRO, Gropens friförsamling, Hallsberg-Kårstahults socialdemokratiska kvinnoklubb, Lokalförening 4738 av IOGT-NTO, Örebro Lokalföreningen 1799 Engelbrekt av IOGT-NTO, Örebro.

Personal och ekonomi

Statsbidrag utgår från Riksarkivet till arkivchefens lön. Bidraget ut-

gör 30 % av kostnaderna för tjänsten och överförs till Örebro läns landsting, som avlönar arkivchefen. Landstinget avlönar även en hel och en trefjärdedelstjänst och Örebro kommun en deltidstjänst på arkivet. Arkivet har finansierat en hel tjänst och en fjärdedelstjänst.

Yvonne Bergman, Bo Fransson, Göran Henrikson och Håkan Henriksson har arbetat heltid under året. Bergman var tjänstledig deltid under februari och mars för att utföra arkivtjänster åt Räddningsverket i Karlstad. *Birgit Pettersson* var sjukskriven fram till sin pensionering den 1 april. *Karin Sjöstedt* har arbetat 75 % under året och *Olle Bergström* har hela året arbetat ideellt på arkivet. *Magnus Johansson* och *Carl Magnus Lindgren* från Företagsarkivet engagerades under november och december i flyttningsförberedelser och flyttning. *Magnus Jerlström* arbetade från maj till oktober i ett ALU-projekt. *Jerlström* arbetade även under december månad på arkivet med flyttningen. *Anneli Bihl* var högskolepraktikant under april och maj och *Margareta Karlsson* var praktikant under september månad samt arbetade i ett ALU-projekt under november och december månad. *Eva Dahlström* har under 1997 arbetat i 7 månader med arkivets brevprojekt. Arkivet har också under året haft ett par praoelever i verksamhet.

Arkivets kostnader finansieras till sin huvuddel genom bidrag från Örebro läns landsting. Också Örebro kommun och Riksarkivet är viktiga bidragsgivare. Den insats som arkivets egna medlemsorganisationer står för genom medlems- och hyllavgifter är synnerligen betydelsefull och utgör

en av förutsättningarna för verksamheten.

Den inkomst som bokprojekten under tidigare år givit har nu börjat ebba ut. Doris, Snoddas och alla vi andra har dock under året givit ett viktigt tillskott. Uppdragen i Karlskoga kommun har minskat kraftigt i omfattning men genererar ändå mycket viktiga inkomster för arkivet.

Inflyttningen i nya lokaler och investering i nya hyllor har krävt stora utgifter av arkivet. Genom bidrag och egna reserverade medel har projektet varit möjligt att genomföra. Ett överskott på 31 000 kr har blivit resultatet av årets verksamhet. För detaljer hänvisas till bokslutet på s 10–11.

Mottagna leveranser, ordnings- och förteckningsarbeten

Under 1997 har arkivmaterial från 180 föreningar/arkivbildare mottagits på arkivet. På grund av flyttningsförberedelser infördes ett leveransstopp från augusti månad, varför antalet leveranser under året varit mindre än normalt.

Organisationer från Örebro kommun dominerar som vanligt i leveranserna med 49 % av det totala antalet. Ser man på det inlämnade materialet ur organisations-typsynpunkt så dominerar det fackliga med 18 %, det religiösa med 16 % och det politiska med 16 %. Bland inkomna arkiv kan Örebro södra rotaryklubb, Örebro brokretsen av Förbundet kristendom och skola, Kopparbergs syndikalistiska ungdomsklubb, Bredsjögårdens vänner, Sven Brogrens personarkiv, Kräcklinge biodlarförening, Tysslinge-Vintrosa JUF-avdelning och Svenska metallindustriarbetareförbundet av

84 i Bredsjö nämnas.

Det ordnade beståndet har vuxit med 318 volymer. Dessa utgörs av 97 nyförtecknade arkiv med 193 volymer samt 61 kompletterade arkiv med en tillväxt på 125 volymer. Tillväxten i magasinet av förtecknade arkiv har varit på drygt 17 meter.

Karlskoga

Folkrörelsearkivet i Karlskoga har tagit emot material från 28 föreningar. 10 Arkiv med 17 volymer har nyförtecknats och två arkiv har kompletteringsförtecknats med en tillväxt på 102 volymer.

Inventeringsverksamhet

Ingen ny inventeringsverksamhet har påbörjats under året. Ett kvardröjande detalj- och uppföljningsarbete har utförts av *Per Roth* i Tysslinge kommunal. Den kan snart redovisas. Sak samma gäller inventeringsinsatsen i Adolfsberg-Mosjö och Brickebacken-Gällersta kommunal, där ännu några pusselbitar saknas. De områden som återstår att inventera i länet är Varberga-Kils kommunal samt centrala Örebro.

Karlskoga

Folkrörelsearkivet

Sedan 1994 ansvarar arkivet också för skötseln av Folkrörelsearkivet i Karlskoga. Arkivet tillhandahåller kvalificerad forskarservice en dag varannan vecka på plats i Karlskoga.

Arkivlokalen i Karlskoga bibliotek används som depå till Folkrörelsernas arkiv och föreningarna i Karlskoga, som har material på arkivet, har i de flesta fall blivit medlemmar i arkivet under samma förutsättningar som andra föreningar i länet. Arkivdepån i Karlskoga finansieras fullt ut av Karl-

skoga kommun och ett avtal mellan Karlskoga kommun och Folk Rörelsernas arkiv reglerar ansvar och insatser parterna emellan. *Yvonne Bergman* ansvarar för arbetet i Karlskoga. Till sin hjälp har hon haft *Håkan Henriksson*.

Kommunens arkiv

Engagemanget i Karlskogas folk rörelsearkiv har sedan flera år lett till att Karlskoga kommun anlitar arkivet för att få hjälp med kommunens arkivfrågor. Under 1994 och 1995 förtecknades således kommunens handlingar i centralarkivet. Under 1997 har verksamheten trappats ned och tonvikten har legat på utbildnings-, styrnings- och dokumenthanteringsinsatser i kommunens förvaltningar. *Yvonne Bergman* som har ansvarat för arbetet fungerar också som handledare för *Carina Steen*, som arbetar med arkivfrågorna i kommunen.

Planerat projekt i Karlskoga

Under året tog Folk Rörelsernas arkiv initiativet till ett arkivpedagogiskt projekt i Karlskoga. Samarbete har sökts med kommunens barn- och utbildningsförvaltning, med kultur- och föreningsförvaltningen samt med Nobel-museet, hembygdsföreningen, Minnenas museum m fl om att under Kulturhuvudstadsåret försöka få skolan att använda materialet på arkiven och museerna i kommunen som läromedel i undervisningen. Tanken har varit att få eleverna att bättre lära känna och förstå lokalsamhället genom att använda det lokala källmaterialet. Medel för detta projekt har sökts hos Kultur i hela landet.

Aktstycket

Under 1997 utkom arkivets med-

lemstidning Aktstycket med 4 nummer. I Aktstycket publiceras kallelser, protokoll och verksamhetsberättelser. Här ges också utrymme för presentation av arkivmaterial, nya medlemmar och annat nytt som är på gång på arkivet.

Internet/hemsida

I början av året anslöt sig arkivet till Internet. Arkivets e-postadress är f.arkivet@orebro.mail.telia.com. En sk hemsida byggdes också upp, på vilken information om både folk rörelse- och företagsarkiven lades in. Här finns uppgifter om adress, öppettider, arkivbestånd, boklåda och annat. Här finns också Aktstycket att läsa. Hemsidan har adressen <http://hem1.passagen.se/farkivet> och har under 1997 haft c:a 500 besök. Hemsidan har byggts av arkivets "webmaster" *Bo Fransson*.

IT-projekt

Tillsammans med Företagsarkivet, Örebro läns museum och Skoindustrimuseet har arkivets projekt med att ta fram en CD-romskiva för framför allt skolbruk fortsatt. Projektet påbörjades under hösten 1996 då olika upplägg och teman prövades. Stiftelsen Framtidens kultur hade beviljat 80000 kr till detta försöksprojekt. Två tyngdpunktsområden valdes ut: gruvhantering med fokusering på Dalkarlsberg samt skoindustri med fokusering på Örebro och Oscaria. Genomförandet av projektet har tagit mycket tid i anspråk, men resultaten ser mycket intressanta ut. En närmare presentation av arbetet har presenterats i Aktstycket nr 4 1997. CD-romskivan beräknas bli klar under våren 1998 och kommer att erbjudas till försäljning. Från arkivens

sida har *Bo Fransson* och *Håkan Henriksson* arbetat med projektet. Från museerna har *Estrid Esbjörnson* och *Monica Modin* varit engagerade. Arkivet har under projektet byggt en värdefull kompetens i hur historiskt material presenteras på ett nytt och attraktivt sätt, en investering, som bör utnyttjas för framtiden. Den första offentliga presentationen av CD-romprojektet gjordes under de Kulturhistoriska dagarna på Örebro slott 17–19 oktober.

Brevprojekt

Under hösten 1996 kontaktades *Eva Dahlström* och arkivet av Linköpings universitet, Tema Teknik och social förändring. Inom ramen för ett kommunikationsforskningsprojekt, där bl a Posten studeras, ville Tema T ge ut en bok om det svenska privatbrevet och hörde sig för om arkivet med *Eva Dahlström* som projektledare kunde genomföra det projektet på uppdrag från Tema T. En överenskommelse träffades och i början av året startade arkivet en landsomfattande insamlingskampanj. Denna löpte t o m april och gav upphov till en strid ström av brev. Sammantaget har 243 personer lämnat in c:a 7000 brev. Arkivet har dessutom fått kontakt med ett antal personer med stora brevsamlingar, som de är beredda att ställa till projektets förfogande.

Eva Dahlström har ansvarat för uppläggning och genomförande av projektet. En bok om privatbrevet under de sista 150 åren kommer under våren 1998 att utges av En bok för alla.

Boken kommer att innehålla ett redigerat urval av de brev som inkommit samt fem uppsatser med olika aspekter på privatbrevets betydelse i kommunikationen människor emellan.

Projektet finansieras av Tema T. Under hösten har ett samarbete ägt rum med Postmuseum, som under Kulturhuvudstadsåret kommer att ägna en stor utställning åt just privatbrevet.

Brevprojektet har lett till att ytterligare en värdefull samling om människors historia har lagts till de tidigare samlingarna från projekten "Så var det på min tid", "Min by, mitt kvarter", "Skriv kvinna, skriv", "Kicken", "Friskskriven", "Skriv Ditt 50-tal" och "Livsbilder". Sammantaget utgör dessa samlingar en mycket värdefull dokumentation från den nyare historien sett ur vanliga människors perspektiv.

Representation, studiebesök, kurser

Den 30 januari deltog *Yvonne Bergman* och *Karin Sjöstedt* i en konferens om arkivvård i Stockholm arrangerad av Mariebergs arkivbyrå.

Den 12 mars deltog *Bo Fransson* i konferensen Internet i praktiken i Uppsala.

Den 20–23 mars medverkade arkivet med en monter på länets första bokmessa Bokmalen i Medborgarhuset i Örebro. Arkivets monter hade en bra placering och en hel del litteratur såldes. Hela personalen medverkade.

Den 20–21 mars deltog *Bo Fransson* i Näringslivets arkivråds konferens om digitala ärendehanteringssystem.

Göran Henrikson och *Eva Dahlström* deltog den 3–4 april i en posthistorisk konferens i Stockholm, där bl a brevprojektet presenterades.

Yvonne Bergman och *Göran Henrikson* deltog den 10–11 april i Riksarkivets konferens för folk-

rörelsearkivens chefer i Stockholm.

Den 21–21 maj hölls Folkrörelsernas arkivförbunds stämma och konferens i Stockholm. *Göran Henrikson* representerade arkivet på stämman och deltog tillsammans med *Yvonne Bergman* och *Karin Sjöstedt* i konferensen. På stämman delade kulturministern ut stipendierna ur Madli Kurdves minnesfond.

Den 31 maj representerade *Karin Sjöstedt* arkivet, som bjödits in, när Hälsofrämjandet i Örebro län firade sitt 40-årsjubileum på Hallgården i Lekhyttan.

Den 27 maj deltog personalen på Folkrörelsernas arkiv och Örebro läns företagsarkiv i en utflykt till Smedjebacken där Bergslagsarkiv hade sitt årsmöte.

Den 6–9 augusti deltog *Yvonne Bergman* och *Göran Henrikson* i de 18:e nordiska arkivdagarna i Åbo i Finland.

Den 8–9 september åkte de bägge arkivens personal till Bredsjögården för att ha en personalkonferens och för att förbereda och ladda upp inför den förestående flyttningen.

Den 18 september föreläste *Håkan Henrikson* om Kvinnors och barns arbete vid Bergslagens gruvor under 1700–1800-talen på Högskolan i Falun på ett seminarium som anordnats av Bergslagsarkiv, Ekomuseum Bergslagen samt Högskolan.

Den 3–4 oktober deltog *Yvonne Bergman* i en konferens om lokalhistoria i skolan i Stockholm.

Den 7–8 oktober deltog *Yvonne Bergman* och *Sören Klingnéus* i Folkrörelsernas arkivförbunds förtroendemannakonferens i Östersund.

Den 17–19 oktober medverkade arkivet på de Kulturhistoriska dagarna på Örebro Slott med en

monter där CD-skivan *Järn & Skor* visades. *Håkan Henrikson* presenterade den och *Yvonne Bergman* från organisationsgruppen medverkade i genomförandet av dagarna.

Den 2–4 december deltog *Karin Sjöstedt* i en påbyggnadskurs i arkivvård i Karlstad arrangerad av Folkrörelsernas arkivförbund och den 15 december deltog *Bo Fransson* i en konferens om publicering och läromedel på Internet i Stockholm.

Olle Bergströms betydande insatser under många år av ideellt arbete för folkrörelsernas historia, som bl a funnit sitt uttryck i Bergströms bok *Från Sommarro till Dälidenäs* hyllades under året av Örebro läns landsting som på landstingsmötet den 25 november tilldelade Bergström ett av årets kulturstipendier.

Besökare, undervisning, forsknings- och bildningsarbete m m

I forskarrummets besöksliggare har 401 individuella besök noterats. Därutöver har sammanlagt 308 personer i 18 grupper besökt arkivet. Arkivet höll stängt för forskarna från december.

Under perioden september–november innefattas också besökare som utnyttjat företagsarkivets handlingar.

Arkivets rika källmaterial har använts flitigt av olika slags forskare, både fritidsforskare, studenter och akademiska forskare. 1 051 volymer har tagits fram till forskarrummet och 42 volymer har lånats ut utanför institutionen.

Följande skrifter och uppsatser, helt eller delvis baserade på källmaterial från arkiven i Örebro och Karlskoga, har producerats under året. Listan är sannolikt inte kom-

plett, då det har varit svårt att er- hålla kompletta uppgifter om uppsatsarbetena.

Amtun, Mats, *Husbondeföreningar. Agrar filantropi på tröskeln till socialstaten.* Högskolan i Dalarna. C-uppsats 1997.

Andersson, Ann-Catrin, *Kommunismen – säkerhetspolitiskt hot och ideologisk verklighet. Högerns syn på kommunismen under åren 1928–1948.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1996.

Avdic, Kate, *Den kvinnliga filantropin.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1997.

Axelsson, Ulla m fl, *Sköllersta förr och nu.* Dokumentation från studiecirkel inom Frikyrkliga studieförbundet i Örebro. Örebro 1996.

Björk, Gunnela, "Nyktterhetsfrågan – en kvinnofråga? Om kvinnotåget 1914 och förbudsomröstningen 1922." Uppsats i *Lokalhistorisk Läsning* årg 4. Örebro 1997.

Bring, Jenny, *Vintergården.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1997.

Einarsson, Kim & Hjertberg, Lars, *Nykter syn på gammal lokal. En byggnadsdokumentation av Blåbandsföreningens lokal på Smögen.* Institutionen för miljövetenskap och kulturvård på Göteborgs universitet. B-uppsats 1997.

Eldebo, Runar, *Den ensamman tron. En studie i Frank Mangs predikan.* Doktorsavhandling. Åbo Akademi 1997.

Elfström, Charlott, *Skyllberg, ett bruk ur bruk.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1997.

Gynnammar, Suzanne, *En fackförening byter kön.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1997.

Jansson, Thomas, *Nyktterhetsrörelsen inför förbudsomröstningen.* Högskolan i Örebro. C-uppsats 1997.

Jerlström, Magnus, "Stora och små händelser." Artikel i *Syndikalisten* nr 9 1997.

Johansson, Björn, *Mission då och nu.*

En studie och en jämförelse av Helgelseförbundets missionsverksamhet under perioden 1890–1897 och 1990–1997. Linköpings universitet B-uppsats 1997.

Kilpeläinen, Juhani, *Arbetare och idrott. Arbetaridrottsföreningar under 1920- och 1980-tal i jämförande perspektiv.* Stockholms universitet. C-uppsats 1997.

Lindström, Stefan, *Örebro socialdemokratiska arbetarekommun och Sko- och läderarbetareförbundet avd 17. Politisk och facklig verksamhet 1926–1934.* Högskolan i Örebro. C-uppsats 1997.

Lundberg, Harald, *Svensk kristen vänster. Uppkomst, spridning, idéutveckling och ställning i svenskt politiskt liv 1924–1938.* Licentiatavhandling. Umeå universitet 1997.

Moderatho, Jesper, *Dansbaneeländet. Ungdomsfrågan och 1941 års debatt på riksnivå och i Blå bandet och Missionsbaneret.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1997.

Pettersson, Annsofie, *Att bygga en missionsstation. Om Örebromissionens arbete i franska Kongo på 1920-talet.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1997.

Piga, jungfru, hembitråde på 1910–1940-talet. Redovisning av resultat från en studiecirkel inom Sällskapet Gamla Örebro. Örebro 1997.

Simunovic, Martina, *Det socialdemokratiska kvinnodistriktet i Örebro län. Kampen för inflytande i politiken under åren 1957–1968.* Högskolan i Örebro. C-uppsats 1997.

Sohlberg, Ulrika, *Ett möte mellan kultur, politik och religion. Ett frikyrkosamfunds agerande i apartheidfrågan.* Högskolan i Örebro. C-uppsats 1997.

Sjödäl-Gunnarsson, Karin, *Missionär Wilhelm Sarve. Röda korsdelegat i livets tjänst. Revolutionsåret 1917.* Högskolan i Örebro. B-uppsats 1996.

Sjödäl-Gunnarsson, Karin, *Kvinnor, krut och kristid. Om kvinnliga industriarbetare vid Bofors AB och Nobelkrut i Karlskoga och Björkborns fabriksarbetarefackföreningar under 1930-talet.* Högskolan i Örebro. C-uppsats 1996.

Bland de forskare som besökt arkivet kan en amerikansk professor i afrikansk historia, *Tamara Giles-Vernick*, från University of Virginia nämnas. Hon studerade handlingar från ÖM:s missionsfält i Centralafrika.

Ett antal studiebeök har gjorts på arkivet. Gymnasieklasser har genomfört "arkivlaborationer" på föreningsmaterial. Också Högskolans elever har i vanlig ordning haft lektioner på arkivet, då arkivet presenterats och material och uppslag till uppsatsämnen har behandlats. Komvux i Örebro har varit flitiga besökare. Pensionärs-cirklar har besökt arkivet. *Yvonne Bergman*, *Göran Henrikson* och *Karin Sjöstedt* har ansvarat för dessa besök. En annan återkommande kategori är lärarkandidater som undervisats av *Yvonne Bergman* om den resurs som arkivmaterial kan utgöra i skolans undervisning.

Den 3 november besöktes arkivet av tre arkivarier från Riksarkivet med chefen för folkrörelsenheten, *Lars Rumar*, i spetsen.

Vid föregående årsskifte genomfördes en gallringsutredning åt Hallsbergs socialdemokratiska arbetarekommun av *Karin Sjöstedt* och *Magnus Jerlström*.

Yvonne Bergman medverkade den 13 maj i Kumla på en informationsdag för Träindustriarbetareförbundet inför dess sammanslagning med Skogsarbetareförbundet.

Arkivet har fungerat som en resurs med handledning och stöd till ett arkivförteckningsprojekt i Hällefors. *Barry Jansson* har arbetat med projektet. Under vintern 1996–1997 var han och *Jan Andersson* praktikanter på arkivet från arkivutbildningen på Högskolan i Härnösand.

Den 3 december undervisade *Yvonne Bergman* på Folkrorelsernas arkivförbunds kurs i Karlstad om modern dokumenthantering.

Regional samverkan

Under 1996 påbörjades på initiativ från Högskolan i Örebro ett nätverksbyggande med syfte att skapa samordning mellan institutioner, föreningar och andra som arbetar på det kulturhistoriska fältet i Örebro län. Arbetsnamnet för denna konstellation har varit Kulturhistoriska akademien. *Yvonne Bergman* har varit representant för arkiven i denna grupp. *Bo Fransson* har också deltagit i intressegruppens sammanträden under 1997. Kulturhistoriska akademien ordnade den 17–19 oktober Kulturhistoriska dagar för Örebro län på slottet i Örebro.

Under 1997 tog stadsarkivet i Örebro initiativet till ett försöksprojekt vars syfte är att undersöka förutsättningarna för att förbättra samverkan mellan de olika arkiven inom Örebro län samt att höja kompetens och stärka yrkesidentiteten bland de arkivverksamma. Under året har ledningsgruppen med hjälp av en referensgrupp tagit fram förslag på tre projekt att arbeta vidare med: utbildning, gemensam upphandling och kompetenshöjning på IT-området.

Göran Henrikson sitter i ledningsgruppen och *Yvonne Bergman* är med i referensgruppen.

Inför 1998 har också tanken väckts att söka manifesteras arkiven i länet så kraftfullt som möjligt under den landsomfattande Arkivens dag som är utsatt till lördagen den 7 november.

Nya lokaler, Örebro läns företagsarkiv, ArkivCentrum

Årets verksamhet har i stor utsträckning präglats av byggnationen av de nya lokalerna, flyttningsförberedelser samt genomförande av flyttningen. Ett lokalprogram utarbetades under vintern och under våren kunde ritningar för de nya lokalerna fastställas tillsammans med byggaren och hyresvärden Telaris. Under sommaren tömdes de lokaler som skulle tas i anspråk på material, hyllställningar och flyttkartonger från företagsarkivet. I september påbörjades byggnationen och i samband med detta flyttade företagsarkivets personal *Carl Magnus Lindgren* och *Magnus Johansson* över till folkrörelsearkivet.

Byggnationen löpte planmässigt och fungerade i stort väl. Den 26 november hölls en ”innertaklagsfest” för byggarna i de då snart färdiga lokalerna.

Förberedelserna för flyttningen påbörjades den 1 november då de drygt 1000 hyllmetrarna handlingar efter hand lyftes ned i c:a 2300 flyttkartonger. Det material som forskarna använde sparades så långt möjligt från nedpackning. Allteftersom hyllorna tömts nedmonterades även hyllsystemet. Nedpackningen var tidsödande och sysselsatte kontinuerligt 3–4 personer.

Flyttningen till de nya lokalerna påbörjades under helgerna i november och december månad för att accelerera i nio intensiva dagar före jul. Allt utom kontors- och forskarrumsmöblerna flyttades i egen regi i en inhyrd lastbil och extrahjälp hyrdes in under helgerna och de två sista veckor-

na i december. Flyttningen kunde genomföras utan missöden och arkivets personal gjorde en kämpainsats. Om några speciellt ska framhållas i detta sammanhang är det *Magnus Johansson*, *Carl Magnus Lindgren*, bägge från företagsarkivet samt *Olle Bergström* och *Håkan Henriksson*, men självklart har alla på ett ytterst förtjänstfullt sätt medverkat till att lösa den komplicerade uppgiften som flyttningen inneburit.

I det nya arkivmagasinet investerades i en nytt kompakthyllsystem. Hyllplanen i den gamla anläggningen kunde därvid återanvändas. Investeringen i hyllor samt kostnaderna i samband med flyttningen har kunnat bestridas med hjälp av ett generöst stöd från Örebro läns landstings regionalpolitiska kommitté på 200 000 kr. Riksarkivet anslog 70 000 kr till hyllor och under hösten startades en insamling, Hjälp oss att bygga det nya arkivet!, som fram till årsskiftet inbringat 40 000 kr. Egna reserverade medel har också kunnat tas i anspråk.

Folkrörelsernas arkiv har liksom föregående år samverkat med Örebro läns företagsarkiv. Detta samarbete är synnerligen viktigt och givande för bägge parter. Under året har detta samarbete förstärkts ytterligare i samband med ombyggnationen i gamla Post- och telehuset för de gemensamma lokalerna och från årsskiftet 1997/98 inleds en ny epok i de bägge arkivens historia. Då skapas nämligen ArkivCentrum Örebro län, som är namnet på denna nya länsinstitution där de bägge arkivföreningarna samverkar. Arkivföreningarna kommer att fortsätta att verka, var och en med sin profil, men samarbetet kommer att bli ännu tydligare inslag i verksamheten. Med

ArkivCentrum har en förutsättning för ett stärkande av de regionalpolitiskt intressanta arkiv- och kulturarvsfrågorna i länet skapats.

Göran Henrikson är sekreterare i företagsarkivets styrelse och chef för verksamheten. *Yvonne Bergman* är kassör. *Magnus Johansson* och *Carl Magnus Lindgren* arbetar på företagsarkivet, men har under hösten funnits på folkrörelsearkivet och medverkat vid flyttningen. *Håkan Henriksson* har haft visningar på företagsarkivet.

Av inkomna arkiv under 1997 kan Örebro Elektriska AB nämnas, som sannolikt är Sveriges första företag för distribution av kommersiell el till privatkunder. Ett annat intressant material har kommit in från den berömda orgelfabriken E. A. Setterquist & Son.

Avslutningsord

1997 har varit ett osedvanligt intensivt år. Det har präglats av byggnationen och av flyttningens förberedande och genomförande. Vid årsskiftet lämnade arkivet Örebro stadsbibliotek, där vi funnits i 17 år. Det var inte ett lätt steg att ta, fördelarna med att finnas tillsammans med biblioteket har varit stora under alla år. Vinsterna med en flyttning har dock varit uppenbara.

Arkivet får en ökad kapacitet för mottagning av såväl material som forskare och andra besökare. Synergieffekterna av samverkan med Örebro läns företagsarkiv i de gemensamma lokalerna är påtagliga och har en utvecklingspotential för framtiden.

Förberedelserna för flyttningen har naturligtvis påverkat den ordinarie verksamheten. Nya arkivleveranser togs inte emot under

Sammanställning över samtliga medel för driften av Folkrörelsernas arkiv i Örebro län 1997

	Absoluta tal	%
Staten/riksarkivet		
Bidrag till 33 % av arkivchefstjänst	116 000	
Hyllbidrag	70 000	
Staten /AMS		
Lönebidrag	6 663	
ALU/API	70 000	
Framtidens Kultur		
	12 000	
<i>Summa statliga medel</i>	<i>274 663</i>	<i>10,80</i>
Örebro läns landsting		
Kostnad för 67 % av arkivchefstjänst	234 000	
Kostnad för 1,75 arkivarietjänst	550 262	
Verksamhetsbidrag	369 900	
Regionalpolitiska delegationen		
	200 000	
<i>Summa landstingsmedel</i>	<i>1 354 162</i>	<i>53,26</i>
Örebro kommun		
Bildförvaltningens verksamhetsbidrag	180 000	
Axberg-Hovsta KDN: kostnad för 75 % arkivarietjänst	242 150	
<i>Summa Örebro kommun</i>	<i>422 150</i>	<i>16,60</i>
Karlskoga kommun		
Kostnad för arkivdepå	52 500	
Kostnad forskar/arkivservice	35 000	
<i>Summa Karlskoga kommun</i>	<i>87 400</i>	<i>3,44</i>
Egna medel		
Medlems- och hyllavgifter	270 670	
Litteraturförsäljning	49 309	
Administrationsintäkter	53 058	
Räntor	31 087	
<i>Summa egna medel</i>	<i>404 124</i>	<i>15,90</i>
<i>Summa totalt</i>	<i>2 542 599</i>	<i>100</i>

Sammanställning över intäkter och kostnader för Folkrorelsernas arkiv 1997–1999

	Bokslut 1997	Rev budget 1998	Budget 1999
<i>Intäkter</i>			
Statsbidrag	70 000	20 000	50 000
Landstingsbidrag, flytt	200 000	-	-
Landstingsbidrag	369 900	369 900	400 000
Kommunbidrag	180 000	197 000	200 000
Bidrag länsstyrelsen	-	200 000	-
Övriga bidrag	-	20 000	-
Bidrag/intäkter IT-projekt	12 000	20 000	15 000
Lönebidrag	6 663	-	-
Medlemsinsamling	40 825	5 000	-
Brevprojekt	404 000	95 000	-
50-talsbok	40 626	10 000	-
Hyllavgifter	95 395	95 000	100 000
Medlemsavgifter	134 450	150 000	155 000
Övrig försäljning	8 683	9 000	5 000
Rörelseintäkter	88 058	70 000	100 000
Räntor	31 087	30 000	25 000
<i>Summa</i>	<i>1 681 687</i>	<i>1 290 900</i>	<i>1 050 000</i>
<i>Kostnader</i>			
Lokalkostnader	405 767	500 000	500 000
Personalkostnader	308 792	320 000	344 000
Administration	61 637	65 000	65 000
Resor/traktam/konferenser	48 596	50 000	50 000
Porton/frakter	15 731	15 000	15 000
Telefon/Internet	32 345	25 000	25 000
Litteratur/tidskrifter	13 831	20 000	20 000
Representation	9 365	7 000	6 000
Inventeringar	-	20 000	20 000
IT-projekt	92 180	10 000	-
50-talsbok	5 997	5 000	-
Brevprojekt	279 104	171 000	-
Arkivhyllor	258 176	-	-
Flyttkostnader/inventarier	154 967	464 000	-
Avskrivning inventarier	25 879	-	-
Avsättning till brevprojekt	124 896	-	-
Övrigt	4 610	6 900	5 000
Utnyttjande av IT-fond	+80 000	-	-
Utnyttj av fond för invest	+111 525	+264 000	-
Utnyttj av fond för brevproj	-	+124 000	-
Reserverat till flyttkostnader	200 000	-	-
Årets resultat	31 339	-	-
<i>Summa</i>	<i>1 681 687</i>	<i>1 290 900</i>	<i>1 050 000</i>

hösten och efterhand som materialet packades ner kunde inte heller forskarna få full service. Det är emellertid glädjande att konstatera, att antalet leveranser och forskare ändå har hållit sig på en hög nivå. Att materialet verkligen utnyttjas visar redovisningen av skrifter, där arkivets material använts, den är längre än någonsin. Ordnings- och förteckningsarbetet har naturligtvis drabbats av allt flyttningsarbete och är mindre omfattande än normalt och krafterna räckte inte heller till att slutföra arkivets bägge inventeringar. Några skrifter har inte heller utgivits under året.

Man kan sammanfattningsvis ändå konstatera att arkivet trots belastningen av flyttningen lyckats upprätthålla en hög verksamhetsnivå. Utöver den ordinarie verksamheten har det också funnits utrymme att engagera sig i ett uppmärksammat projekt om det svenska privatbrevet.

Detta projekt har tillfört arkivet ett värdefullt material.

Arbetet med arkivets multimedialprojekt har krävt stora resurser i personal. Resultaten är emellertid intressanta och den spetskompetens som byggts upp är en framtidsinvestering.

Liksom tidigare år har arkivet arbetat med arkivfrågorna i Karlskoga kommun. Detta arbete är viktigt och visar att arkivets kompetens har en bred användning. Denna kompetens kommer att efterfrågas i allt större utsträckning. Arbetet i Karlskoga har också lett fram till ett arkivpedagogiskt projekt i samarbete med skola och museer.

Samarbetet inom arkiv- och kultursektorn i länet är betydelsefullt. Arkivet medverkar aktivt i detta och framsteg har gjorts under året.

Balans- och resultaträkning för Folk- rörelsernas arkiv i Örebro län, den 1 januari–31 december 1997

Resultaträkning

	1997-12-31	1996-12-31
<i>Intäkter</i>		
Statsbidrag, hyllor	70 000	15 000
Landstingsbidrag	369 900	369 900
Landstingsbidrag, flyttkostnader	200 000	-
Kommunbidrag	180 000	180 000
Övriga bidrag	-	35 800
Bidrag länsstyrelsen	-	125 000
Bidrag IT-projekt	12 000	68 000
Bidrag från medlemmarna till hyllor	40 825	-
Brevprojekt	404 000	-
Medlemsavgifter	134 450	138 101
Lönebidrag	6 663	11 885
Hyllavgifter	95 395	146 276
Andra rörelseintäkter	88 058	74 500
50-talet	40 626	279 181
Övrig försäljning	8 683	15 642
Ordning och reda	-	11 500
Räntor	31 087	61 944
<i>Summa</i>	<i>1 681 687</i>	<i>1 532 729</i>
<i>Kostnader</i>		
Lokalkostnader	405 767	404 468
Personalkostnader	308 792	478 957
Administration	62 000	78 414
Resor och traktamenten, konferenser	48 234	54 145
Porton och frakter	15 731	11 225
Telefon/Internet	32 345	10 842
Tidningar, tidskrifter, böcker	13 831	20 451
Representation	9 364	5 797
Inventering	-	10 666
IT-projekt	92 180	35 770
Brevprojekt	279 104	-
50-talet	5 997	17 230
Sommarro	-	39 967
Livsbilder	-	29 612
Övriga administrationskostnader	4 610	4 407
Hyllor	258 176	-
Flyttkostnader	154 967	-
Avskrivning, inventarier	25 879	69 088
Avsättning till fonder, IT-projekt	-	80 000
Utnyttjande av IT-fond	+80 000	-
Utnyttjande av fond till hyllor	+111 525	-
Reserverat till brevprojekt	124 896	-
Reserverat till flyttkostnader	-	200 000
Ianspråktagande av fond för pensioner	-	+10 000
Ianspråk reserv f Sommarro och Livstil	-	+60 000
Årets resultat	31 339	51 690
<i>Summa</i>	<i>1 681 687</i>	<i>1 532 729</i>

Arkivets ekonomi har utsatts för stora påfrestningar i samband med etableringen av ArkivCentrum. Denna gemensamma framtidssatsning hade inte varit möjlig utan speciella projekt pengar som erhållits av såväl landsting som länsstyrelse och riksarkiv. Också medlemsorganisationerna har genom en insamling dragit sitt strå till stacken.

Ekonomi i övrigt har varit "normal". De stora inkomsterna från bokförsäljning och den mer intensiva fasen av arbetet i Karlskoga håller på att ebba ut och de offentliga bidragen ligger sedan flera år på en oförändrad eller minskande nivå. Denna relativt fasta bas av stöd från den offentliga sektorn är med hänsyn till verksamhetens uppgifter och omfattning för smal och inger en viss oro för framtiden, i synnerhet som de nya lokalerna kommer att innebära ökade kostnader. Det är önskvärt att det offentliga stödet befastes och helst utökas. Detta grundläggande stöd måste dessutom i ökad utsträckning kompletteras med egna intäkter från medlemmarna eller på annat sätt.

Det finns dock all anledning att se framtiden an med tillförsikt och optimism. Etableringen tillsammans med företagsarkivet i nya lokaler öppnar mycket spännande framtidsperspektiv. Personalens stora engagemang och allsidiga kompetens är arkivets största tillgång och dess breda och allsidiga förankring i länets föreningsliv utgör en viktig kraftkälla för framtiden.

Intresset för historien, inte minst den lokala, är i ständigt tilltagande. Insikten om att kunskaper om det förflutna bör infogas i hanteringen av den pågående strukturomvandlingen ökar. Arkivet har en viktig roll att spela både

Balansräkning

	1997-12-31	1996-12-31
<i>Tillgångar</i>		
Kassa	2 012:00	2 012:00
Organisationskonto	469 842:14	520 437:47
Avkastningsfond	205 385:21	289 187:87
Spintab	97 150:00	-
Mixfonden	103 040:54	-
Kapitalinvest	101 180:44	-
Fakturafordringar	91 535:00	564:50
Förbetalda hyror	210 164:00	99 187:00
Övriga fordringar	7 875:00	-
Inventerier	1:00	1:00
<i>Summa</i>	<i>1 288 185:33</i>	<i>911 389:84</i>
<i>Skulder</i>		
Skatter, anställda	9 242:00	8 032:00
Fakturaskulder	563 661:50	159 928:50
Upplupna arbetsgivaravgifter	9 154:00	16 734:00
Förskottsinsbetalda medlemsavgifter	14 450:00	-
Övriga reserveringar	489 216:00	555 845:00
Övriga skulder	116 000:00	115 728:00
Balanserat resultat	55 122:34	55 122:34
Årets resultat	31 339:49	-
<i>Summa</i>	<i>1 288 185:33</i>	<i>911 389:84</i>

Revisionsberättelse

Undertecknade, utsedda att granska Folkrorelsernas arkiv i Örebro län räkenskaper och förvaltning för år 1997, får härmed avge följande berättelse.

Räkenskaperna har granskats och befunnits vara ordentligt förda samt alla inkomster och utgifter försedda med verifieringar. Kassörens årsrapport har granskats och överensstämmer med räkenskaperna.

Vid revisionen har vi sålunda funnit att allt är i sin ordning och föreslår mötet

att ge styrelsen och kassören ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar

att fastställa balans- och resultaträkning.

Örebro den 4 mars 1998

Lennart Andersson Christina Håll-Björk

som förvaltare och förmedlare av industrisamhällets kulturarv. Kunskap om och förståelse för detta kulturarv är en viktig identitetsbildande resurs för framtiden.

För det blivande universitetet i Örebro kommer arkivet givetvis också ha en betydande roll att spela som viktig kunskapsbank för studenter och forskare.

Ett glädjande bevis för samhällets ökande uppskattning och erkännande av folkrörelsearkiven som kulturinstitutioner är riksdagens beslut under hösten att från och med 1998 infoga länsfolkrörelsearkiven i systemet med sk stödenheter i likhet med läns museerna och andra regionala kulturinstitutioner. Med beslutet följer en viss ekonomisk förstärkning. Detta beslut syftar till att bättre integrera arkivområdet i den regionala kulturpolitiken och är samtidigt en markering för de regionala instanserna att ta ett fortsatt och förstärkt ansvar också för dessa kulturinstitutioner.

Styrelsen vill avslutningsvis tacka personalen för en synnerligen berömvärd insats under året. Arkivets alla medlemmar, som är själva förutsättningen för verksamheten, tackas också varmt för stödet under 1996, ett särskilt tack går till alla de medlemsorganisationer som deltagit i insamlingen till arkivet.

Den stora framtidssatsning som gjorts under året hade inte varit möjlig utan det generösa och insiktsfulla stöd som arkivet erhållit från Örebro läns landsings regionalpolitiska delegation. Styrelsen riktar ett varmt tack till delegationen för detta värdefulla stöd.

Betydelsen av Örebro läns landstings, Örebro kommuns och Riksarkivets kontinuerliga insatser för arkivet kan inte nog understrykas. Sammantaget är detta

stöd den nödvändiga grundbulen för arkivets verksamhet. Ett stort och varmt tack riktas avslutningsvis till dem.

Örebro i februari 1998
Styrelsen

Flyttkartonger till vrakpris

Flytten är över och vi har massor av prima kartonger som Du kan köpa till rena rövarpriset!

- Ordinarie pris: 30 kr/st.
- Vårt pris: endast 5 kr! Otroligt men sant!

Ring Håkan eller Magnus 019-6112900 eller kom bara upp på ArkivCentrum och köp Dina kartonger!

Arbetsplan för 1998 och 1999

- Etablering och inredande av de nya lokalerna och nyordning i arkivdepån.
- Informera om och förankra ArkivCentrum i länet.
- Etablera Arkivcentrum som lokalhistorisk resurs.
- Slutföra brevprojektet.
- Slutföra IT-projektet genom produktion av CD-romskiva.
- Slutföra icke avslutade inventeringar.
- Påbörja inventering av Varberga-Kils kommunal.

Obs! Ny adress efter 1 januari!

ArkivCentrum Örebro Län

Folkkrörelsernas Arkiv i Örebro Län
och Örebro Läns Företagsarkiv
i samarbete

Nikolaigatan 3
702 10 ÖREBRO
Tfn 019-611 29 00 (även texttfn)
Fax 019-611 81 20
E-post:
f.arkivet@orebro.mail.telia.com
Internet:
hem1.passagen.se/farkivet

Fynd från tyskarnas provskjutning av V-bomben

I Aktstyckets serie Brott i Närke har turen åter kommit till K G Junevall, den legendariske Glanshammarspolisens.

” En sommardag 1944 titade jag upp till gamle hemmansägaren Karlsson i Husby, Glanshammar, för att se hur det stod till med honom. Vi satt och pratade om varjehandna alldagliga saker då Karlsson kom att berätta om ett egendomligt fenomen han iakttagit några dagar tidigare. Han hade ungefär vid middags-tiden en dag suttit vid köksbordet och tittat ut genom fönstret i riktning mot Glanshammar, då han fick se ett eldklot komma seglande i luften från stor höjd och dalade mot marken. Han hade kunnat iakttaga föremålet en god stund och följde det med blicken ända tills det slog i marken. Han kunde inte förstå vad det var för någonting men brydde sig inte om att undersöka förhållandet och inte heller hade han talat om sin iakttagelse för någon annan. ”Det är förresten ingen som bryr sig om att besöka mig och prata bort en stund numera”, sade Karlsson.

Jag blev intresserad av Karlssons berättelse och bad honom sätta sig precis som han satt den dagen han gjorde iakttagelsen. Karlsson satte sig på samma plats och beskrev hur han gjorde iakttagelsen. Han visade även riktningen där nerslaget hade skett. Jag tog ut några riktmärken och beslöt mig för att närmare undersöka förhållandet. Efter ytterligare en stunds samtal med Karlsson tackade jag för pratstunden och gav mig iväg till området där jag beräknade att forska efter eventuellt nerfall.

Efter någon halvtimmars sökande hittade jag platsen för nerslaget av det fenomen Karlsson iakttagit. I gräset runt nerslagsplatsen var det avbränt och fragmenten som låg på marken

liknade närmast slaggl eller liknande material. Materialet hade uppenbarligen med stor kraft slagit mot marken, för det var delvis nerborrat i grävallen.

Fyndet bedömdes intressant och ansågs böra inrapporteras till länsstyrelsen så snart som möjligt. Jag täckte därför över fyndplatsen och åkte hem och ringde landsfiskal Nyberg och redogjorde för vad jag hittat. Nyberg vidarebefordrade meddelandet till länsstyrelsen och därifrån ordnades så att experter kom och tog hand om materialet.

Brott i Närke

Den fortsatta undersökningen visade, att materialet härledde från tyskarnas provskjutningar med V-bomben. Någon tid senare gjordes ett liknande fynd i närheten av Rinkaby flygplats i Skåne.

Någon månad efteråt fick jag ett personligt brev från länsstyrelsen i Örebro författat av civilförsvarsdirektör Trysen, som tackade för det intressanta fyndet.

Där ser man värdet av att ge sig tid att prata med gamla människor, vilka inte bara sätter värde på att någon yngre bryr sig om dem och vill lyssna på dem utan oftast även har intressanta saker att berätta. De gamla människorna, som oftast bara sitter och fördriver tiden är mycket goda iakttagare och berättar gärna bara någon vill lyssna på dem.

Nerskrivet ur minnet den 2.4.1965.

/K. G. Junevall/